

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

з курсу

„ ЕКОНОМІКА ”

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
“Ужгородський національний університет”
Інститут економіки та міжнародних відносин
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних економічних відносин**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

з курсу

„ЕКОНОМІКА”

**для студентів 1 курсу факультету суспільних наук
спеціальності: «державна служба» денної форми навчання**

Навчально-методичний комплекс з курсу „Економіка” для студентів першого курсу факультету суспільних наук спеціальності: «державна служба» денної форми навчання /Укл.: Приходько В.П., Яцко Г.В. – Ужгород: УжНУ, 2014. – 32 с.

Укладачі:

Приходько В.П., д.е.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин

Яцко Г.В., викладач кафедри міжнародних економічних відносин

Рецензенти:

Мікловда В.П., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства

Дяченко Б.І., к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин.

Відповідальний за випуск: зав. кафедрою міжнародних економічних відносин, д.е.н., професор кафедри МЕВ
Приходько В.П.

Затверджено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин ДВНЗ «УжНУ», протокол № 7 від 27 січня 2014 р.

Рекомендовано до друку на засіданні методичної ради факультету міжнародних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 2 від 28 січня 2014 р.

ЗМІСТ

1.	Вступ.....	5
2.	Загальні положення щодо організації і проведення модульного та підсумкового (семестрового) контролю	8
3.	Програма дисципліни.....	11
4.	Тематичний план навчальної дисципліни.....	13
5.	Тематика та плани семінарських занять.....	17
6.	Зразки тестових завдань для проведення модульного контролю..	21
7.	Перелік питань до заліку	50
8.	Рекомендована література до вивчення дисципліни.....	52
9.	Термінологічний словник ключових понять.....	54

ВСТУП

Сучасний етап становлення національної економіки потребує докорінно нових підходів до формування політики державного розвитку, яка б забезпечила стале економічне зростання країни. Вирішення проблем економічного і соціального розвитку набрало особливої актуальності на початку нового тисячоліття. Ці проблеми та перспективи їх розв'язання перебувають у полі зору провідних вчених – економістів та управлінців.

Курс „*Економіка*” є фундаментальним і обов'язковим для студентів усіх економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Він дає змогу успішно розібратися в складних питаннях ринкової економіки, зрозуміти сутність трансформаційних процесів, що відбуваються нині в державі, усвідомити важливість раціонального використання природних ресурсів і ефективного розвитку господарського комплексу країни.

Мета курсу полягає у забезпеченні освоєння засад переходу до ринкових відносин шляхом вивчення наукових основ територіального господарювання, для якого характерними є цілісність, системність і комплексність соціально-економічної мети.

Завдання полягає у виявленні дії економічних законів і закономірностей формування, принципів і методів функціонування економічної системи для продуктивного й ефективного функціонування підприємств, економічного зростання і підвищення добробуту населення регіону.

Основними завданнями дисципліни є:

- з'ясування сутності економічних явищ та їх ролі в соціально-економічному розвитку суспільства, форм і методів управління економікою, правових та економічних основ місцевого самоврядування, взаємовідносин центральних і місцевих органів управління та самоврядування;
- опанування методами складання місцевих бюджетів, планів та програм;
- ознайомлення із зарубіжним досвідом регіонального менеджменту;
- володіння практичними навиками аналізу економічної ситуації в державі.

Для вирішення цих завдань необхідно насамперед сформувати кадри, які спроможні:

- мислити економічними і регіональними категоріями,

- підбирати відповідну систему критеріїв і показників для економічного аналізу, узагальнення тенденцій розвитку,
- науково обґрунтовувати стратегію і тактику розвитку національної економіки.

Стає очевидним, що відповідність національної економіки в цілому вимогам дії економічних законів залежить від способу економічного мислення суб'єктів національного, регіонального і локального управління виробництвом, їхньої спроможності моделювати економічні процеси, виявляти тенденції та приймати правильні рішення.

Важливою складовою предмета дослідження економіки – **вивчення просторового аспекту суспільного відтворення.**

По завершенню вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- ✓ методологію комплексного розвитку продуктивних сил територій;
- ✓ принципи, критерії та основні закономірності розвитку економіки, з врахуванням особливостей та механізмів реалізації регіональної економічної політики держави;
- ✓ сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку економіки у розрізі оцінки природних, демографічних та економічних передумов;
- ✓ особливості формування та розвитку субрегіональних об'єднань, зокрема функціонування єврорегіонів і вільних економічних зон;
- ✓ сутнісні особливості управління економічним розвитком;
- ✓ основні регіональні проблеми, ймовірні шляхи їх ефективного вирішення та перспективи забезпечення сталого розвитку національної економічної системи.

вміти:

- ✓ послідовно і логічно викладати зміст навчального матеріалу в письмовому вигляді в ході поточного, проміжного та підсумкового контролю з економічних проблем розвитку продуктивних сил і національної економіки;
- ✓ вирішувати на конкретних прикладах економічні завдання з раціоналізації розвитку та розміщення продуктивних сил, визначати економічну ефективність цього процесу;

- ✓ вміло подавати досягнуті результати самостійного дослідження з використанням сучасних технічних досягнень.

Для цього необхідно:

- ✓ систематично проробляти навчальний матеріал лекцій і практичних занять; конспектувати, запам'ятовувати навчальний матеріал і контролювати його засвоєння; регулярно опрацьовувати додаткову навчально-методичну літературу.

Під час проміжного та підсумкового контролю студент повинен:

- ✓ продемонструвати глибоке знання основних положень курсу, вміння самостійно вирішувати економічні завдання, відповідати на поставлені у завданні запитання.

Загальні методичні рекомендації до вивчення дисципліни.

Самостійна робота студентів над дисципліною розпочинається з вивчення даних методичних порад. При цьому слід ознайомитись із списком тем програми і навчальними завданнями, опрацювати рекомендовану літературу та законспектувати основні положення. Програмний матеріал слід вивчати в тій послідовності, що передбачена методичними вказівками. Вони складені так, що з кожної основної теми курсу студент повинен дати усі відповіді на запитання для самостійного завдання і перевірки знань

2. Загальні положення щодо організації і проведення модульного та підсумкового (семестрового) контролю.

Організація навчального процесу в ДВНЗ «Ужгородському національному університеті» здійснюється на основі «Тимчасового положення про систему оцінювання навчальної діяльності, порядок проведення, відрахування та поновлення студентів, які навчаються за кредитно-модульною системою організації навчального процесу в УжНУ».

Дане положення розроблено на основі нормативних документів МОН України, а саме:

- "Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу" (наказ МОН України №774 від 30.12.2005 р.);
- "Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців" (наказ МОН України №48 від 23.01.2004 р.);
- "Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу " (наказ МОН України №812 від 20.09.2004 р.);
- "Про затвердження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи" (наказ МОН України №943 від 16.10.2009 р.);
- "Методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах" (лист МОН України від 26.02.2010 р. №1/9-119);
- "Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти" (наказ МОН України №245 від 15.07.1996р.);
- "Положення про організацію навчального процесу у вищих закладах" (наказ МОН України №161 від 02.06.1993 р.).

Організація і проведення модульного та підсумкового (семестрового) контролю

1. Організація навчального процесу здійснюється за кредитно-модульною-рейтинговою системою відповідно до вимог Болонської декларації.

2. Оцінювання знань студентів з кожної навчальної дисципліни здійснюється на основі результатів модульного та підсумкового контролів.

3. Під час семестру з усіх навчальних дисциплін, передбачених навчальним планом, проводяться модульні контролі, обов'язкові для всіх студентів.

4. Завдання модульного контролю повинні бути однаковими або рівноважними.

5. Письмовий компонент модульного контролю є обов'язковим та проводиться шляхом виконання контрольних завдань. Тривалість письмового компонента модульного контролю становить дві академічні години.

6. При визначенні модульної оцінки враховуються результати поточного контролю, передбачені робочою навчальною програмою.

7. До модульного контролю студент допускається завжди. Виконання контрольних завдань здійснюється студентом індивідуально, Студент може звернутися до викладача за поясненням змісту контрольного завдання.

8. Під час проведення модульного контролю студенту забороняється у будь-якій формі користуватися забороненими матеріалами (конспектами, підручниками тощо) або обмінюватися інформацією з іншими студентами, При виявленні викладачем порушення студентом встановлених правил модульного контролю, викладач усуває цього студента від проведення контролю, не перевіряє роботу студента, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів.

9. Результати перевірки письмових контрольних завдань доводяться до відома студентів не пізніше ніж за два робочі дні з часу проведення модульного контролю. Студент, який не погоджується з оцінкою, має право звернутися до викладача і отримати ґрунтовне пояснення. У випадку незгоди з рішенням викладача, студент має право звернутися з письмовою апеляцією до завідувача кафедри не пізніше ніж на наступний робочий день після оголошення результатів. Викладач і завідувач кафедри у присутності декана факультету та студента повинні розглянути апеляцію протягом двох днів і прийняти остаточне рішення. У результаті апеляції оцінка студента не може бути зменшена.

10. Студент, який з поважних причин не зміг з'явитися на модульний контроль, за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль у визначений деканатом термін.

11. За результатами двох модульних контролів визначається підсумкова семестрова оцінка успішності студента (середній бал за два модульні контролі) з кожної навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою. Якщо з навчальної дисципліни проводиться лише один модульний контроль, то його результат і є одночасно підсумковою (семестровою) оцінкою.

12. Студенти, які з навчальної дисципліни за семестр атестовані оцінкою "незадовільно" (35-49 балів), зобов'язані скласти підсумковий модульний контроль. Підсумковий модульний контроль можуть також скласти студенти, які бажають покращити семестрову оцінку.

13. До підсумкового модульного контролю з навчальної дисципліни не допускають студентів, які не виконали усіх видів обов'язкових робіт (лабораторних, практичних, індивідуальних: розрахунково-графічних та розрахункових робіт, рефератів тощо), передбачених робочою навчальною програмою та за результатами модульного контролю мають менше ніж 35 балів.

14. Підсумковий модульний контроль з навчальної дисципліни студент може не складати, якщо він склав усі модульні контролю та його влаштовує підсумкова (семестрова) оцінка. Якщо студент з метою покращення оцінки виявив бажання складати підсумковий модульний контроль, то йому для цього надається одна спроба. При цьому підсумкова (семестрова) оцінка для таких студентів на екзамені не може бути зменшена.

15. У разі порушення студентом дисципліни при проведенні підсумкового модульного контролю екзаменатор усуває його від складання іспиту (заліку), виставляючи нуль балів і державну семестрову оцінку "незадовільно" ("незараховано").

Відповідно до наказу ректора ДВНЗ «УжНУ» №234/01-03 від 15.10.12 на всіх курсах введена нова шкала підсумкового контролю для виставлення оцінок за національною шкалою та шкалою ECTS.

Мінімальний бал для отримання позитивної оцінки - 60, максимальний -100	Оцінка за розширеною національною шкалою	Еквівалент оцінки за п'ятибальною шкалою (для розрахунку стипендій)	Оцінка за шкалою ECTS
90 та вище	відмінно	5	A
82-89	добре	4	B
74-81	добре	4	C
64-73	задовільно	3	D
60-63	задовільно	3	E
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	2	FX
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним	2	F

	вивченням дисципліни		
--	-------------------------	--	--

3. ПРОГРАМА

навчальної дисципліни „Економіка”

№ п/п	Назва теми	Форма навчання			
		денна		заочна	
		обсяг у годинах			
		Лекц.	Сем.	Лекц.	Сем.
	<u>МОДУЛЬ</u> “ Економіка”				
1.	<p style="text-align: center;"><i>Основні макроекономічні показники в системі національних рахунків</i></p> <p>1.1 Суть макроекономіки як розділу економічної теорії.</p> <p>1.2 Поняття національної економіки в макроекономічних дослідженнях.</p> <p>1.3 Роль цін в обчислення макроекономічних показників.</p> <p>1.4 Споживання та заощадження в макроекономічній теорії.</p> <p>1.5 Заощадження як основа інвестицій. Інвестиції в макроекономіці.</p>	4	4	-	-
2.	<p style="text-align: center;"><i>Макроекономічна нестабільність</i></p> <p>2.1 Зміст поняття «макроекономічна нестабільність».</p> <p>2.2 Макроекономічний аналіз інфляції.</p> <p>2.3 Проблема розподілу доходів і соціальна справедливість.</p> <p>2.3 Макроекономічна нестабільність та циклічність розвитку економіки.</p>	2	2	-	-
3.	<p style="text-align: center;"><i>Ринковий механізм макроекономічного регулювання.</i></p> <p>3.1 Суть ринкового механізму макроекономічного регулювання.</p> <p>3.2 Національний ринок та його структура.</p> <p>3.3 Механізм ринкового регулювання ринку праці.</p> <p>3.4 Модель ринкового регулювання рівноваги товарного та грошового ринку. Модель IS-LM.</p>	2	2	-	-

4.	<i>Державне регулювання економіки в системі макроекономічного регулювання.</i> 4.1 Необхідність державного регулювання економіки та його моделі. 4.2 Основні функції державного регулювання економіки, суб'єкти та об'єкти ДРЕ. 4.3 Основні теорії макроекономічної політики.	2	2	-	-
5.	<i>Економічна політика держави та її види.</i> 5.1 Сутність та необхідність здійснення державної економічно. 5.2 Фіскальна та бюджетна політика держави. 5.3 Сутність кон'юнктурної та структурної політики. 5.4 Державна цінова політика. 5.5 Державна промислова політика. 5.6 Аграрна політика держави.	2	2	-	-
	Всього:	12	12	0	0

4. Тематичний план навчальної дисципліни.

В процесі вивчення дисципліни «Економіка» студенти повинні ознайомитись з програмою дисципліни, її структурою, методами і формами навчання, видами контролю та оцінювання знань.

Програма курсу «Економіка» складається із 1 модуля, який поєднує в собі відносно окремі теми, що логічно взаємопов'язані і взаємообумовлені за змістом дисципліни.

Навчальний процес здійснюється у формі лекційних і практичних занять, а також самостійної роботи¹ студентів. Основними функціями самостійної роботи студентів у процесі вивчення курсу „Економіка“ є: пізнавальна, самостійна, прогностична, коригуюча та виховна. Пізнавальна функція визначається засвоєнням студентом систематизованих знань з

¹ Згідно з Положенням "Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах", самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних завдань

дисципліни, опрацювання та узагальнення основної та додаткової літератури по актуальним питанням курсу, ведення термінологічного словника.

Самостійна функція – формування вмінь і навиків, самостійного їх оновлення і творчого застосування в процесі підготовки до модульного контролю, заліку. Прогностична функція є вмінням студента вчасно передбачати й оцінювати як можливий результат, так і саме виконання завдання. Коригуюча функція визначається вмінням вчасно коригувати свою діяльність. Виховна функція – це формування самостійності як риси характеру.

Для вивчення курсу заплановано 45 годин, з них 20 год. лекційних, 10 год. семінарських занять, 15 год. самостійна робота студента; кількість кредитів – 1,5; 1 модульний контроль; залік.

Зміст дисципліни розкривається у наступних темах:

Тема 1. Основні макроекономічні показники в системі національних рахунків.

1. Суть макроекономіки як розділу економічної теорії.
2. Поняття національної економіки в макроекономічних дослідженнях.
3. Роль цін в обчислення макроекономічних показників.
4. Споживання та заощадження в макроекономічній теорії.
5. Заощадження як основа інвестицій. Інвестиції в макроекономіці.

Тема 2. Макроекономічна нестабільність

- 6 Зміст поняття «макроекономічна нестабільність».
- 7 Макроекономічний аналіз інфляції.
- 8 Проблема розподілу доходів і соціальна справедливість.
- 9 Макроекономічна нестабільність та циклічність розвитку економіки.

Тема 3. Ринковий механізм макроекономічного регулювання.

- 10 Суть ринкового механізму макроекономічного регулювання.
- 11 Національний ринок та його структура.
- 12 Механізм ринкового регулювання ринку праці.
- 13 Модель ринкового регулювання рівноваги товарного та грошового ринку. Модель IS-LM.

Тема 4. Державне регулювання економіки в системі макроекономічного регулювання.

- 14 Необхідність державного регулювання економіки та його моделі.
- 15 Основні функції державного регулювання економіки, суб'єкти та об'єкти ДРЕ.
- 16 Основні теорії макроекономічної політики.

Тема 5. Економічна політика держави та її види.

- 17 Сутність та необхідність здійснення державної економічно.
- 18 Фіскальна та бюджетна політика держави.
- 19 Сутність кон'юнктурної та структурної політики.
- 20 Державна цінова політика.
- 21 Державна промислова політика.
- 22 Аграрна політика держави.

6. Тематика та плани семінарських занять.

Т Е М А 1

ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ

- 7. Суть макроекономіки як розділу економічної теорії.
- 8. Поняття національної економіки в макроекономічних дослідженнях.
- 9. Роль цін в обчислення макроекономічних показників.
- 10. Споживання та заощадження в макроекономічній теорії.
- 11. Заощадження як основа інвестицій. Інвестиції в макроекономіці.

Перелік питань для дискусії:

- 1. Основні ознаки національної економіки;*
- 2. Зв'язок національних доходів та національних витрат;*
- 3. Зв'язок заощаджень та інвестицій.*
- 4. Інвестиції, як елемент сукупного попиту.*
- 5. Модель «витрати-випуск».*
- 6. Похідні інаестиції.*

Л і т е р а т у р а:

- 1. Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : [підручник] / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – К. : Знання, 2008. – С. 55-77.
- 2. Ковтун О. І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / О. І. Ковтун. – Львів : "Новий Світ-2000", 2006. – С. 304-322.
- 3. Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – С. 110-127.

4. Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / Л. А. Швайка. – К. : Знання, 2006. – С.369-388.

Т Е М А 2

МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ

- 23 Зміст поняття «макроекономічна нестабільність».
 24 Макроекономічний аналіз інфляції.
 25 Проблема розподілу доходів і соціальна справедливість.
 26 Макроекономічна нестабільність та циклічність розвитку економіки.

Перелік питань для дискусії:

1. *Типи та форми інфляції.*
2. *Соціально-економічні наслідки інфляції.*
3. *Причини та форми безробіття.*
4. *Диференціація доходів.*
5. *Соціальний захист.*
6. *Антикризове регулювання.*
7. *Прояви макроекономічної нестабільності через інфляцію, безробіття та циклічність розвитку.*
8. *Розподіл доходів і соціальна справедливість*

Л і т е р а т у р а:

1. Базилевич В. Д. Ринкова економіка : основні поняття і категорії : [навч. посіб.] / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К. : Знання, 2006. – 263 с.
2. Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – К.: Наукова думка, 2006. - 512 с.
3. Долішній М.І. Регіональна політика та механізми її реалізації / М.І.Долішній, С.М.Злупко, С.Й. Вовканич та ін. - К.: Наукова думка, 2003. - 504 с.
4. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] /за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. - 498 с.

Т Е М А 3

РИНКОВИЙ МЕХАНІЗМ МАКРЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

- 27 Суть ринкового механізму макроекономічного регулювання.

- 28 Національний ринок та його структура.
 29 Механізм ринкового регулювання ринку праці.
 30 Модель ринкового регулювання рівноваги товарного та грошового ринку.
 Модель IS-LM.

Перелік питань для дискусії:

1. Ринковий механізм макроекономічного регулювання.
2. Механізм ринкового регулювання товарного ринку.
3. Механізм ринкового регулювання грошового ринку.
4. Механізм взаємодії товарного та грошового ринків.
5. Механізм державного регулювання економіки.
6. Механізм реалізації економічної політики держави.

Л і т е р а т у р а:

1. Долішній М.І. Регіональна політика та механізми її реалізації / М.І.Долішній, С.М.Злупко, С.Й. Вовканич та ін. - К.: Наукова думка, 2003. - 504 с.
2. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] /за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. - 498 с.Долішній М.І.
3. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – К.: Наукова думка, 2006. - 512 с.
4. Стратегія соціально – економічного розвитку Закарпаття до 2015 року. –Ужгород, 2007. - 40 с.

Т Е М А 4

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ В СИСТЕМІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

- 31 Необхідність державного регулювання економіки та його моделі.
 32 Основні функції державного регулювання економіки, суб'єкти та об'єкти ДРЕ.
 33 Основні теорії макроекономічної політики.

Перелік питань для дискусії:

- 33.1 Механізм державного регулювання економіки та його моделі.
- 33.2 Мікроекономічна ефективність державного регулювання економіки.
- 33.3 Моделі державного регулювання економіки.
- 33.4 Теорії макроекономічного регулювання.
- 33.5 Теорія суспільного вибору.

Л і т е р а т у р а:

1. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: [навч. посіб.] / Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г., Макогон Ю.В. та ін. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
2. Мойсеєнко І. П. Інвестування : [навч. посіб.] І. П. Мойсеєнко. – К. : Знання, 2006. – 490 с.
3. Пехник А. В. Іноземні інвестиції в економіку України : [навч. посіб.] / А. В. Пехник. – К. : Знання, 2007. – 335 с.

Т Е М А 5

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ ВИДИ

- 34 Сутність та необхідність здійснення державної економічно.
- 35 Фіскальна та бюджетна політика держави.
- 36 Сутність кон'юнктурної та структурної політики.
- 37 Державна цінова політика.
- 38 Державна промислова політика.
- 39 Аграрна політика держави.

Перелік питань для дискусії:

1. *Необхідність державного регулювання ринкової економіки.*
2. *Форми впливу держави на економіку.*
3. *Способи регулювання ринку.*
4. *Інститути економічної політики.*

Л і т е р а т у р а:

1. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.). Шляхом європейської інтеграції/Авт. кол.: А.С.Гальчинський, В.М.Геєць та ін. – Нац. ін-т стратег.дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
2. Стратегія економічного та соціального розвитку Закарпатської області до 2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.carpathia.gov.ua/ua/150.htm>
3. Стратегія транскордонного співробітництва „Карпати 2004-2011”/ Агентство регіонального розвитку та транскордонного співробітництва „Закарпаття”, 2003. – 47 с.

6. Зразки тестових завдань для проведення модульного контролю.

1. Горизонтальні зв'язки між банками та універсализація їх операцій і функцій характерна для:
 - а) фінансова-кредитної системи;
 - б) дворівневої банківської системи;
 - в) однорівневої банківської системи;
 - г) монетарного регулювання.

2. Реальний валютний курс відображає співвідношення між:
 - а) кількістю валют, які обмінюються;
 - б) кількістю товарів які обмінюються;
 - в) статтями платіжного балансу.
 - г) національними й іноземними цінами.

3. Вкладення коштів в предмети сімейного або особистого довгострокового користування – це:
 - а) капіталовкладення;
 - б) інноваційні інвестиції;
 - в) споживчі інвестиції;
 - г) спільні інвестиції.

4. Сукупність правових, політичних, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності - це:
 - а) інвестиційний ринок;
 - б) інвестиційний процес;
 - в) інвестиційна активність;
 - г) інвестиційний клімат.

5. Прихильники протекціонізму стверджують, що мито, квоти та інші торговельні бар'єри необхідні для:
 - а) забезпечення охорони країни;
 - б) збільшення зайнятості населення країни;
 - в) захисту вітчизняних товаровиробників;
 - г) запобігання демпінгу.

6. Оцінка інвестиційного клімату країни на основі окремих макроекономічних показників здійснюється в рамках:
 - а) факторного підходу;
 - б) звуженого підходу;
 - в) розширеного підходу.
 - г) ризикованого підходу.

7. Номінальний валютний курс, який встановлюється на підставі паритету купівельної спроможності, відображає співвідношення між:
 - а) кількістю товарів, які обмінюються ;
 - б) кількістю валют, які обмінюються;
 - в) статтями платіжного балансу;
 - г) національними й іноземними цінами.

8. У дворівневій банківській системі на другому рівні перебувають - це:
 - а) центральні банки;
 - б) комерційні банки;
 - в) небанківські фінансово-кредитні установи;
 - г) органи державного управління.

9. Які з наведених форм торговельних бар'єрів не є суттєвою для вільної торгівлі?
- а) мито на імпорт;
 - б) імпортна квота;
 - в) експортні обмеження;
 - г) низька конкурентоспроможність товарів.
10. Зазначте основні форми міжнародних економічних відносин:
- а) міжнародна торгівля;
 - б) міжнародні валютно-фінансові відносини;
 - в) міжнародні спортивні змагання;
 - г) розвиток індустріалізації виробництва.
11. Інвестиції, що характеризують загальний обсяг капіталу, вкладеного у відтворення основних фондів і нематеріальних активів у певному періоді, - це:
- а) валові інвестиції;
 - б) чисті інвестиції;
 - в) реноваційні інвестиції;
 - г) непрямі інвестиції.
12. Принцип порівняльних переваг вперше сформував:
- а) Адам Сміт;
 - б) Давід Рікардо;
 - в) Жан Боден;
 - г) Джон Кейнс.
13. Складова частина платіжного балансу країни – рахунок поточних платежів – включає:
- а) товарний експорт;
 - б) прямі інвестиції;
 - в) капітальні трансферти;
 - г) поточні трансферти.
14. Норматив обов'язкового резервування встановлюється:
- а) Кабінетом Міністрів;
 - б) Верховною Радою України;
 - в) НБУ;
 - г) Асоціацією Українських банків.
15. Реалізацію грошово-кредитної політики забезпечує:
- а) Рада НБУ;
 - б) Правління НБУ;
 - в) НБУ в цілому;
 - г) Уряд України.
16. Усі види майнових та інтелектуальних цінностей, вкладених в об'єкти підприємницького та інших видів діяльності, у результаті якої утвориться прибуток або досягається соціальний ефект, - це:
- а) інвестиції;
 - б) реальні інвестиції;
 - в) фінансові інвестиції;
 - г) інновації.

7. Перелік питань до заліку.

1. Суть макроекономіки як розділу економічної теорії.
2. Поняття національної економіки в макроекономічних дослідженнях.
3. Система національних рахунків.
4. Результати функціонування національної економіки.
5. Роль цін в обчисленні макроекономічних показників.
6. Споживання та заощадження в макроекономічній теорії
7. Заощадження як основа інвестицій. Інвестиції в макроекономіці.
8. Модель «витрати-випуск».
9. Модель «вилучення-ін'єкції».
10. Мультиплікатор інвестицій.
11. Парадокс ощадливості.
12. Зміст поняття «макроекономічна нестабільність».
13. Макроекономічний аналіз інфляції.
14. Поняття інфляції.
15. Теорія ділового циклу Кейнса.
16. Монетаристське трактування ділового циклу.
17. Державне антициклічне регулювання.
18. Суть ринкового механізму макроекономічного регулювання.
19. Національний ринок та його структура.
20. Сукупний попит та сукупна пропозиція
21. Механізм ринкового регулювання сукупного попиту та сукупної пропозиції.
22. Механізм ринкового регулювання грошового ринку.
23. Суть та основні характеристики грошового ринку.
24. Грошово-кредитна політика та її інструменти.
25. Механізм ринкового регулювання ринку праці.
26. Суть ринку праці та його регулювання за неокласичною моделлю.
27. Кейнсіанська модель впливу держави на зайнятість.
28. Модель ринкового регулювання рівноваги товарного та грошового ринку. Модель IS-LM.
29. Модель IS як засіб аналізу рівноваги товарного ринку.
30. Модель LM як засіб аналізу рівноваги грошового ринку.
31. Загальна рівновага національного ринку.
32. Необхідність державного регулювання економіки та його моделі.
33. Основні функції державного регулювання економіки, суб'єкти та об'єкти ДРЕ.
34. Основи теорії макроекономічної політики.
35. Економічна політика держави та її види. Фактори ефективності економічної політики.
36. Теорія суспільного вибору як основа обґрунтування взаємозалежності економічних та політичних явищ. «Магічний чотирикутник» макроекономічної політики.

37. Сутність та необхідність здійснення державної економічної політики.
Фінансова політика держави.
38. Податкова та бюджетна політика держави.
39. Сутність кон'юнктурної та структурної політики.
40. Державна цінова політика.
41. Державна промислова політика.
42. Аграрна політика держави.

8. Рекомендована література до вивчення дисципліни.

Основна

- 39.1 Базилевич В. Д. Ринкова економіка : основні поняття і категорії : [навч. посіб.] / В. Д. Базилевич, К. С. Базилевич. – К. : Знання, 2006. – 263 с.
- 39.2 Гриньова В. М. Державне регулювання економіки : [підручник] / В. М. Гриньова, М. М. Новікова. – К. : Знання, 2008. – 398 с.
- 39.3 Долішній М.І. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [навч. посіб.]/ М. І. Долішній, Ю. І. Стадницький, А. Г. Загородній, О. Е. Товкан. – Львів: Національний університет „Львівська політехніка” (Інформаційно-видавничий центр „ІНТЕЛЕКТ+” Інституту післядипломної освіти), „Інтелект-Захід”, 2003. – 256 с.
- 39.4 Долішній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети / М. І. Долішній. – К.: Наукова думка, 2006. - 512 с.
- 39.5 Долішній М.І. Регіональна політика та механізми її реалізації / М.І.Долішній, С.М.Злупко, С.Й. Вовканич та ін. - К.: Наукова думка, 2003. - 504 с.
- 39.6 Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – 548 с.
- 39.7 Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – 528 с.
- 39.8 Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: [навч. посіб.] / Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г., Макогон Ю.В. та ін. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
- 39.9 Ковтун О.І. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] /О. І. Ковтун. – Львів : "Новий Світ-2000", 2006. – 432 с.
- 39.10 Манів З. О. Регіональна економіка : [навч. посібник] / З. О. Манів, І. М. Луцький, С. З. Манів. – Львів : „Магнолія 2006”, 2007. – 562 с.
- 39.11 Мойсеєнко І. П. Інвестування : [навч. посіб.] І. П. Мойсеєнко. – К. : Знання, 2006. – 490 с.
- 39.12 Олійник Я. Б. Регіональна економіка : [навч. посібник] / Я. Б. Олійник, С. П. Запотоцький, О. Ю. Кононенко, А. Л. Мельничук, В. Ф. Пасько; за ред. Я. Б. Олійника. – К. : КНТ, Видавець Фурса С. Я., 2007. – 444 с.
- 39.13 Пехник А. В. Іноземні інвестиції в економіку України : [навч. посіб.] / А. В. Пехник. – К. : Знання, 2007. – 335 с.

- 39.14 Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : [монографія] / за ред. З.С. Варналія. - К.: Знання України, 2005. - 498 с.
- 39.15 Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін.; за ред. д.е.н., проф., чл.-кор. НАН України С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2007. – 992 с.
- 39.16 Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [підручник] / за ред. В.В.Ковалевського, О.Л.Михайлюк, В.Ф.Семенова. – 7-е вид., стер. – К.: Знання, 2005. – 350 с.
- 39.17 Розміщення продуктивних сил: [підручник] / В.В.Ковалевський., О.Л.Михайлюк., В.Ф.Семенов та ін.. - К.: Т-во „Знання”, КОО, 2001. – 353 с.
- 39.18 Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: [навч. посіб.] / Д. М. Стеченко. - К.: Вікар, 2001.-377 с.
- 39.19 Стратегія соціально – економічного розвитку Закарпаття до 2015 року. – Ужгород, 2007. - 40 с.
- 39.20 Чернюк Л.Г. Економіка та розвиток регіонів (областей) України : [навч. посіб.] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 644 с.
- 39.21 Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [навч. посіб. для дистанц. навчання] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – К.: Ун-т „Україна”, 2004. – 245 с.
- 39.22 Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил України. : [навч. посіб.] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – Київ. ЦУЛ, 2002. – 470с.
- 39.23 Швайка Л. А. Державне регулювання економіки : [навч. посіб.] / Л. А. Швайка. – К. : Знання, 2006. 435 с.

Додаткові джерела інформації

1. Кодекс „Про надра” (1992 р.).
2. Лісовий кодекс України (1994 р.).
3. Водний кодекс України (1995 р., з доповненням 2000 р.).
4. Земельний кодекс України (2001 р.).
5. Господарський кодекс (грудень 2003 р.).
6. Географія: світи, регіони, концепти/ Пер. з англ. Київ.: Либідь, 2004. – 740с.
7. Журнали: Економіст, Економіка України, Статистика України, Регіональна економіка, Актуальні проблеми економіки, Економіка АПК

9. Термінологічний словник ключових понять.

Аграрно-промисловий комплекс	сукупність галузей народного господарства, що зайняті виробництвом продукції сільського господарства, її зберіганням, переробкою і доведенням до споживача, а також виробництвом засобів виробництва для такої діяльності.
Будівельно-монтажні роботи	роботи з будівництва виробничих і невиробничих об'єктів і монтажу (установки) в них обладнання.
Валовий дохід	частина вартості валової продукції підприємства, яка залишається після покриття всіх матеріальних витрат, або новостворена на підприємстві вартість, як результат живої праці колективу підприємства.
Валова продукція	показник обсягу продукції вироблений підприємством для реалізації на сторону, або для подальшого використання в межах підприємства.
Валовий внутрішній продукт (ВВП)	сукупність вартостей всіх товарів і послуг (або доданих вартостей), створених всіма підприємствами в країні, без врахування продукту, створеного закордонними філіями та відділами національних фірм за кордоном.
Валовий національний продукт (ВНП)	сукупність усіх виготовлених товарів та наданих послуг у країні за рік.
Видобувна промисловість	об'єднує галузі, зайняті видобуванням сировини, а також палива з надр Землі, вод і лісів.
Виробництво (матеріальне)	процес створення матеріальних благ, передумовами якого є продуктивні сили та виробничі відносини.
Виробничі відносини	в процесі виробництва люди вступають у відношення не тільки з природою, але і між собою, або характер зв'язків між учасниками виробничого процесу.
Відтворення населення	процес неперервної заміни поколінь через процеси природного і механічного руху.
Відтворення (ресурсів)	відновлення ресурсів у процесі їх господарського використання.
Внутрішня міграція	зміна місця проживання в межах держави.
Водні ресурси	частина гідросфери, доступна й економічно доцільна для використання в суспільному виробництві.
Вугільна промисловість	сукупність взаємопов'язаних між собою підприємств з видобування, збагачення й брикетування кам'яного та бурого вугілля.
Газова промисловість	сукупність підприємств, що здійснюють видобування, транспортування, зберігання та переробку природного газу.

Галузі спеціалізації регіону	галузі товарного виробництва й інфраструктури, які виготовляють товарну продукцію або надають послуги різного характеру для обміну з іншими районами або для експорту їх в інші країни; означені галузі економічно доцільно розвивати в умовах того чи іншого конкретного району з найвищою ефективністю для господарства району і країни в цілому.
Галузь господарства	сукупність підприємств і організацій, об'єднаних спільністю функцій, які вони виконують у системі територіального поділу праці.
Галузь промисловості	сукупність підприємств (об'єднань), яка характеризується: єдністю економічного призначення виробленої продукції, однорідністю переробленої сировини та основних матеріалів, спільністю технологічного процесу й виробничо-технічної бази, професійним складом кадрів і специфічними умовами праці.
Гірничохімічна промисловість	галузь хімічної промисловості, що спеціалізується на видобутку різноманітної природної сировини для інших галузей хімічної промисловості і перш за все для основної хімії.
Глинозем	збагачена алюмінієва руда.
Господарський механізм	система основних форм, методів і важелів використання економічних законів.
Густота (щільність) населення	співвідношення між населенням і площею території, яку воно займає.
Деревообробна промисловість	здійснює переробку деревини й виготовляє з неї широкий асортимент матеріалів, напівфабрикатів і готових виробів для населення й народного господарства.
Економіко-географічний простір	сукупність просторових відношень об'єкту до інших існуючих чи прогнозових, але суттєвих для даного об'єкту.
Економіка-географічний район	територіальне цілісна частина н/г, якій властиві характерні ознаки: <i>спеціалізація, комплексність, можливість управління.</i>
Економічно активне (трудоактивне) населення	загальна чисельність населення, старшого від певного віку (16 або 18 років), яке працює або прагне працювати за винагороду.
Експорт	вивіз товарів, вироблених, добутих або вирощених у даній країні.
Експорт капіталу	вивіз капіталу за кордон, що здійснюється у грошовій або товарній формі з метою отримання прибутку, зміцнення економічних та політичних позицій.
Електроенергетика	галузь промисловості, що охоплює виробництво електроенергії, її транспортування, електромережі, котельні та інші об'єкти.

Еродований	грунт (гірські породи), який зазнав руйнівної дії води та вітру.
Ефективність економічна	співвідношення одержаних результатів і витрат живої і уречевленої праці.
Закономірності розміщення продуктивних сил	об'єктивні, внутрішньо необхідні, суттєві і сталі зв'язки між усіма елементами їх просторової організації.
Збалансованість розвитку	досягнення кількісної і якісної відповідності між основними елементами, що входять до складу певної системи.
Земельний фонд	усі землі незалежно від їх цільового призначення, господарського використання і особливостей правового режиму.
Земельні ресурси	усі землі, незалежно від їх цільового призначення, господарського використання і особливостей правового режиму, які можуть бути використані для суспільних потреб.
Зовнішньоторговельна політика	діяльність держави, спрямована на стимулювання або обмеження експорту та імпорту товарів.
Зовнішньоторговельний оборот	загальна сума експорту та імпорту товарів і послуг за певний період часу.
Зовнішня міграція	переселення, пов'язане з перетином державного кордону.
Імпорт	ввіз із-за кордону товарів, послуг, технологій, капіталу, цінних паперів для реалізації і застосування на внутрішньому ринку.
Інноваційна діяльність	вкладення коштів у нову техніку, технологію, нові форми організації праці і управління. Водночас це і процес, скерований на створення, виробництво, розвиток і вдосконалення нових видів виробництв, технологій, організаційних форм.
Інновація	запуск у виробництво нового продукту, впровадження нового виробничого цеху чи застосування нової форми організації бізнесу.
Інтеграція економічна	процес зближення і поступового об'єднання певних економічних утворень.
Інтегрована господарська система	єдиний регіональний економічний простір, що формується на основі тісних економічних взаємозв'язків між усіма елементами господарського комплексу.
Інтенсифікація сільського господарства	збільшення виробництва продукції шляхом продуктивного використання вже оброблюваних земель, та інших ресурсів завдяки застосуванню нової техніки і технології, сучасних форм організації праці і виробництва. Напрями інтенсифікації – механізація, меліорація, нові технології та інші шляхи індустріалізації сільського господарства.

Інфраструктура	поєднання діючих споруд, будівель, мереж та систем що безпосередньо не приймають участь, але забезпечують процес виробництва, матеріальних благ (виробнича) та життєдіяльність населення (соціальна).
Капітальне будівництво	галузь народного господарства, яка здійснює будівництво нових об'єктів виробничого і невиробничого призначення, а також реконструкцію, технічне переозброєння і розширення діючих.
Конкурентоздатність	відповідність вимогам ринку.
Концепція цілісна, логічна	науково обґрунтована система поглядів щодо природи певних явищ чи процесів.
Кооперування	система міжгалузевих, внутрігалузевих, міжрайонних, внутрірайонних економічних зв'язків.
Критерії розміщення продуктивних сил	орієнтири практичної спрямованості, якими керуються при виборі оптимального варіанта їх територіального розташування.
Культура	спосіб організації та розвитку людської життєдіяльності, представлений у продуктах матеріальної і духовної праці, в системі соціальних норм, у духовних і релігійних цінностях, у сукупності відносин людей із засобами виробництва, природою і між собою.
Лаг	показник, що відображає відставання або випередження у часі одного явища (зокрема економічного) порівняно з іншим, пов'язаним з ними явищем.
Легальна міграція	переселення на законних підставах; якщо йдеться про міграцію робочої сили, то це проживання в іншій країні за дозволом, який здебільшого обмежений часом або галуззю зайнятості.
Лісове господарство	вивчає, веде облік і збереження лісів, посилює їх корисні природні властивості, забезпечує розширене відтворення та поліпшення їхньої якості, підвищення продуктивності, сприяє раціональному використанню земельного лісового фонду.
Лісові ресурси	деревні і не деревні ресурси лісових насаджень.
Лісозаготівельна промисловість	проводить лісосічні роботи, вивозить і сплавляє деревину та здійснює її первинну обробку. Її продукцією є ділова деревина, дрова (використовують як паливо), а також сировина для лісохімічної промисловості.
Лісовпорядкування	система заходів, що включає інвентаризацію лісового фонду, визначення розміру щорічного користування лісом та його категорій (водоохоронні, захисні, оздоровчі і т.п.), лісовідновлення тощо.

Лісопромисловий комплекс (ЛПК)	це сукупність підприємств, пов'язаних з вирощуванням і переробкою (до одержання кінцевої продукції) лісової сировини.
Лісохімічна промисловість	включає: пірогенетичне (суха перегонка деревини), каніфольно-терпентинне, смоло-терпентинне, хвойно-ефірне та дьогте-курильне виробництва.
Макроекономічний район	крупний економічний район, що становить собою цілісний територіально-виробничий комплекс і об'єднує певні групи адміністративно-територіальних одиниць.
Макрорайонування	це поділ території країни на основні економіко-географічні райони з метою виявлення й розмежування виробничих територіальних комплексів, як дійсних, так і тих, що формуються.
Машинобудівний комплекс	сукупність галузей промисловості, що виробляють машини й устаткування для потреб народного господарства.
Мезоекономічний район	виділений у межах макрорайону певний підрайон, що охоплює господарські комплекси адміністративно-територіальних одиниць (областей, автономної республіки).
Мезорайонування	виділення в межах основних економіко-географічних районів підрайонів, що охоплюють господарські комплекси адміністративно-територіальних одиниць (крім мін. Районів)
Мережа економічних районів	результат економічного районування у вигляді системи економічних районів (таксонів) різного рангу та типів, яка відображає територіальну організацію народного господарства, що об'єктивно склалася.
Металургійний комбінат	металургійний завод повного циклу, технологічно пов'язаний з коксохімзаходом.
Міграція	переміщення робочої сили (працездатних мігрантів) через кордони тих чи інших територій, країн, населених пунктів зі зміною місця проживання. Розрізняють зовнішню і внутрішню, зворотну і незворотну міграції.
Міжнародний поділ праці	це спеціалізація окремих країн на виробництві тієї або іншої продукції чи наданні послуг, якими вони обмінюються.
Міжнародні економічні відносини	система господарських і торгово-економічних відносин між країнами світу, в яку входять обмін товарами, спеціалізація і кооперація виробництва, науково-технічне, промислове співробітництво, спільне підприємство та інші форми.
Міжнародна торгівля	торгівля між країнами, яка складається із ввозу (імпорту) товарів і послуг та їх вивозу (експорту).
Мікроекономічний район	низові або локальні господарські комплекси у низових адміністративних районах з суто місцевими економічними зв'язками.

Мікрорайонування	(низове адміністративно-господарське) – це виявлення локальних господарських комплексів у низових адміністративних одиницях (економічною основою є місцеві господарські зв'язки, що виникають між сільським господарством і переробною промисловістю, підприємствами з обслуговування).
Мінеральні ресурси	корисні копалини, які видобуваються з надр землі.
Народногосподарський комплекс	система виробництва, обміну, розподілу і споживання, що склалась у межах України.
Нафтова промисловість	сукупність підприємств з розвідування й видобутку нафти й попутного нафтового газу, зберігання й транспортування нафти, її переробки; включає нафтодобувну й нафтопереробну промисловість.
Незворотна (постійна) міграція	переселення до нового місця проживання без наступного повернення до попереднього місця.
Нелегальна міграція	проживання на певній території (переважно в іншій країні) без законних підстав.
Обробна промисловість	сукупність галузей промисловості, підприємства яких обробляють і переробляють сировину та матеріали.
Паливно-енергетичний баланс	система взаємопов'язаних показників, які характеризують обсяги і структуру видобутку природного палива та виробництва енергетичних ресурсів, а також показники їх споживання.
Паливно-енергетичний комплекс	сукупність галузей промислового виробництва, які здійснюють видобуток палива, виробництво електроенергії, їх транспортування та використання.
Підприємство	територіальне та організаційно цілісний економічний об'єкт, первинна ланка суспільного поділу праці, де виробляється та реалізується певна продукція. Ознаки підприємства: - відносна економічна самостійність, технологічна завершеність виробничих процесів по випуску продукції, типова потреба в ресурсах, соціальних та екологічних умовах.
Працездатність	здатність виконувати трудові функції без шкоди для здоров'я.
Праця	доцільна діяльність людей завдяки розумовим та фізичним здібностям (зусиллям), які можуть бути застосовані для виробництва товарів або послуг.
Пропозиція робочої сили	загальна сукупність осіб, що активно пропонують свою здатність до праці (свою робочу силу) на конкретному ринку.
Принципи розміщення продуктивних сил	головні ідеї та вихідні положення, що формують першооснову їх територіальної організації.

Природні умови	тіла і сили природи, які мають істотне значення для життєдіяльності людей, але не використовуються безпосередньо у господарській діяльності суспільства.
Природно-ресурсний потенціал	фактор розміщення продуктивних сил, який включає сукупну можливу (потенційну) продуктивність природних ресурсів і природних умов, які можуть бути залучені у господарську діяльність.
Продуктивні сили	система матеріальних елементів і людей, а також відносин між ними, які в процесі економічної діяльності забезпечують виробництво матеріальних благ і послуг для задоволення потреб суспільства.
Промисловий центр	місто або селище міського типу, де зосереджено кілька промислових підприємств і які є основною спеціалізованою містоутворюючою галуззю.
Промисловий вузол	зосередження на обмеженій території виробничо-територіального поєднання підприємств, що склалося історично або формуються.
Промисловий пункт	промислове підприємство разом із поселенням, яке виникло при ньому.
Промисловий район	інтегральний район з переважним значенням промислового виробництва як головної галузі виробничої спеціалізації.
Район економічний	територіально спеціалізована частина народного господарства країни, взаємопов'язана економічними відносинами з іншими територіями.
Район економічний галузевий	територіально сконцентровані виробництва певної галузі в окремих частинах країни, де для їх розвитку є найсприятливіші умови.
Район економічний інтегральний	територіально цілісна частина народного господарства країни, основною ознакою якого є наявність територіально-виробничого комплексу відповідного рангу й економічного тяжіння території до ядра району.
Районування економічне	науковообґрунтований поділ країни на економічні райони, що склалися історично або формуються внаслідок розвитку продуктивних сил на основі суспільного поділу праці.
Раціональне природокористування	передбачає оптимальність зв'язків суспільства і природи, екологізацію виробничої діяльності, збереження просторової цілісності природних систем у процесі їх господарського використання, народногосподарського підходу до організації природокористування.
Регіон	значна індивідуальна територіальна одиниця.

Рекреаційні ресурси	об'єкти і явища природного походження, які можуть бути використані для лікування, оздоровлення, відпочинку та туризму завдяки специфічному поєднанню на даній території таких компонентів довкілля, як оздоровчі ландшафтні комплекси, лікувальний клімат, мінеральні води, грязі тощо.
Ресурси економічні	джерела забезпечення виробництва, включаючи природні, трудові, інформаційні, фінансові тощо.
Ресурси природні	тіла і сили природи, які можуть бути використані для задоволення потреб суспільства.
Рівень життя	соціально-економічна категорія, яка характеризує рівень і ступінь задоволення матеріальних, духовних і соціальних потреб населення.
Робоча сила	загальна чисельність населення старшого від певного віку (16 або 18 років), яке в даний конкретний момент працює або прагне працювати за винагороду.
Розміщення продуктивних сил	процес наукового обґрунтування та втілення в практику господарювання конкретних рішень щодо їх просторової (територіальної) організації. Тобто, це складний процес, що охоплює аналогічні часткові процеси: заселення нових територій (первинне заселення), їхнє освоєння (наприклад природних ресурсів(це тіла і сили природи, суспільна користь яких змінюється у процесі трудової діяльності людини. Вони використовуються як засоби праці (земля), джерела енергії, сировини й матеріалів, а також безпосередньо як предмети споживання (питна вода, дикі ягоди, гриби тощо), концентрацію і розосередження об'єктів господарської діяльності, створення і формування ядер, каркасу територіальної організації господарства (мережі міст, інфраструктури) тощо.
Рух населення	процеси зміни чисельності та складу населення: <i>природний рух</i> – народження, смерті, шлюби і розлучення; <i>механічних рух</i> – зміни місця проживання в межах країни (внутрішня міграція) або переїзди до інших країн (зовнішня міграція); <i>соціальний рух</i> – перехід людей з одних соціальних груп до інших, що приводить до зміни їх соціальних ознак.
Сільськогосподарські угіддя	частина земельних ресурсів, які використовуються в сільському господарстві (рілля, сіножаті, пасовища, багаторічні насадження) для виробництва сільськогосподарської продукції.
Соціальна активність	спосіб життєдіяльності, спрямований на зміну соціальних умов з метою задоволення потреб, інтересів, цілей, ідеалів соціальних суб'єктів.
Соціальна інфраструктура	сукупність матеріальних елементів, які створюють умови для раціональної організації основних видів діяльності людини — виробничої, культурної і сімейно-побутової. Включає заклади освіти і виховання, культури, фізкультури і спорту, охорони здоров'я тощо.

Соціальна система	система, основними елементами якої є люди, групи людей, взаємовідносини між ними; функціонує на основі механізмів об'єктивної саморегуляції та цілеспрямованої діяльності соціальних суб'єктів.
Соціальний захист	комплекс організаційно-правових і економічних заходів, спрямованих на забезпечення добробуту кожного члена суспільства в конкретних економічних умовах.
Соціальний прогноз	конкретне передбачення стану будь-якого соціального явища в майбутньому на основі спеціального наукового дослідження.
Соціальний розвиток	процес еволюційних чи революційних змін у суспільстві та соціальному житті.
Соціальні нормативи	гарантовані державою мінімальні рівні винагороди за працю, стипендіального та соціального забезпечення.
Спеціалізація	форми організації виробництва, за якої виготовлення продукції, її частин або виконання окремих операцій відбуваються в самостійних галузях або на відносно відокремлених підприємствах.
Структура виробництва	співвідношення між його галузями, що виражає господарські пропорції та стан суспільного поділу праці.
Територіальна організація продуктивних сил	науково-обґрунтоване розміщення взаємозв'язаних виробництв, сфери обслуговування та населення, яке забезпечує економічний і соціальний ефект внаслідок раціонального їх комплектування на певній території. Тобто, управління процесом розміщення і розвитку продуктивних сил по окремих районах, зв'язаних в єдину систему національної економіки.
Територіальна структура	співвідношення між формами територіального зосередження виробництва.
Територіальний поділ праці	об'єктивний безповоротний процес виробничої спеціалізації економічних районів та посилення міжрайонної кооперації, обміну спеціалізованою продукцією та послугами, обумовлений економічними, соціальними, природними та національно-історичними відмінностями окремих територій, їх географічним положенням.
Територіально-виробничий комплекс (ТВК)	частина народногосподарського комплексу країни в межах крупного регіону, яка відзначається тісним взаємозв'язком і взаємоумовленим розвитком різних галузей виробництва. Тобто, поєднання підприємств для досягнення додаткової економічної ефективності за рахунок наявних взаємозв'язків, скорочення транспортних витрат, раціонального використання територіальних ресурсів та за діяння переваг міжгалузевого кооперування та комбінування.
Територія	частина земельної поверхні з властивими їй природними, антропогенними властивостями та ресурсами, що характеризується протяжністю та певним географічним положенням.

Транспортний баланс	це сукупність показників, що характеризують обсяги, структуру перевезень, міжрайонні та внутрішньорайонні транспортно-економічні зв'язки регіону або країни в цілому. Часто під транспортним балансом розуміють співвідношення ввозу і вивозу, відправлення і прибуття.
Фактори розміщення продуктивних сил	певні причини та чинники, що впливають на їх територіальне розташування, визначають його ефективність.
Феросплавний завод	підприємство, яке випускає сплави заліза з легуючими металами (марганцем, вольфрамом, ванадієм та ін.)
Фундаментальні дослідження	вид наукових досліджень, головним призначенням яких є здобуття нових знань, виявлення законів розвитку природи, суспільства, мислення. Їх результати є основою проведення прикладних досліджень.
Целюлозно-паперова промисловість	об'єднує підприємства, які з рослинної сировини виробляють папір, картон та вироби з них, штучне волокно, фібру і напівфабрикати (деревну масу), целюлозу.
Якість життя	філософсько-економічна категорія, яка відображає рівень задоволення потреб людей в особистих доходах, товарах і послугах різного характеру, у змістовному спілкуванні, знаннях, творчій праці, особистій свободі тощо.

Навчально-методичний комплекс з курсу "Економіка" сформовано на основі Галузевого Стандарту Вищої Освіти затвердженого Міністерством освіти і науки України від 7 червня 2006 р.; а також:

- Заблоцький Б.Ф. Регіональна економіка: [навч. посібник] / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: „Новий світ-2000”, 2007. – 548 с.;
- Зінь Е. А. Регіональна економіка : [підручник] / Е. А. Зінь. – К. : "ВД "Професіонал", 2007. – 528 с.;
- Чернюк Л.Г. Економіка та розвиток регіонів (областей) України : [навч. посіб.] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 644 с.;
- Чернюк Л.Г. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: [навч. посіб. для дистанц. навчання] / Л. Г. Чернюк, Д. В. Клиновий. – К.: Ун-т „Україна”, 2004. – 245 с. та інші.